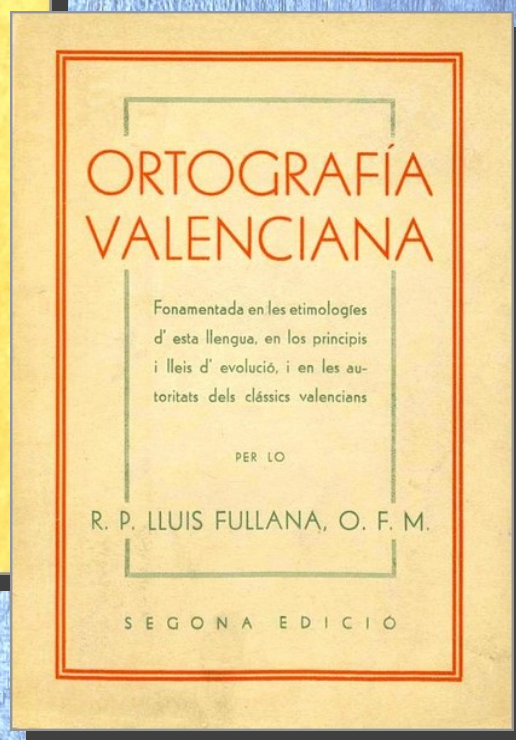
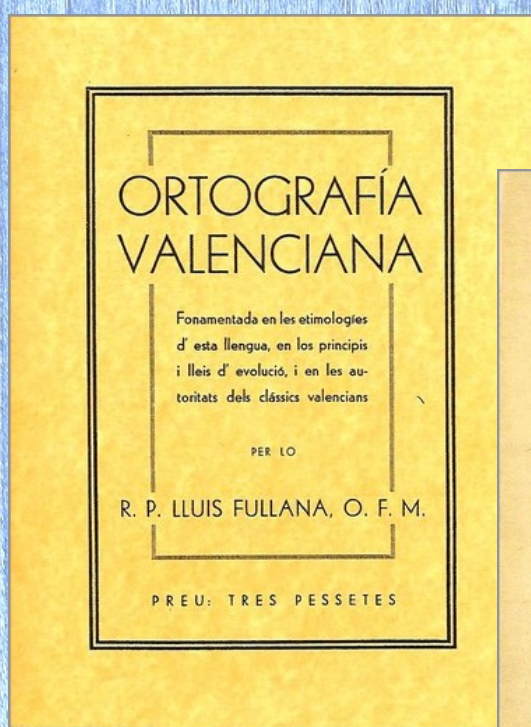
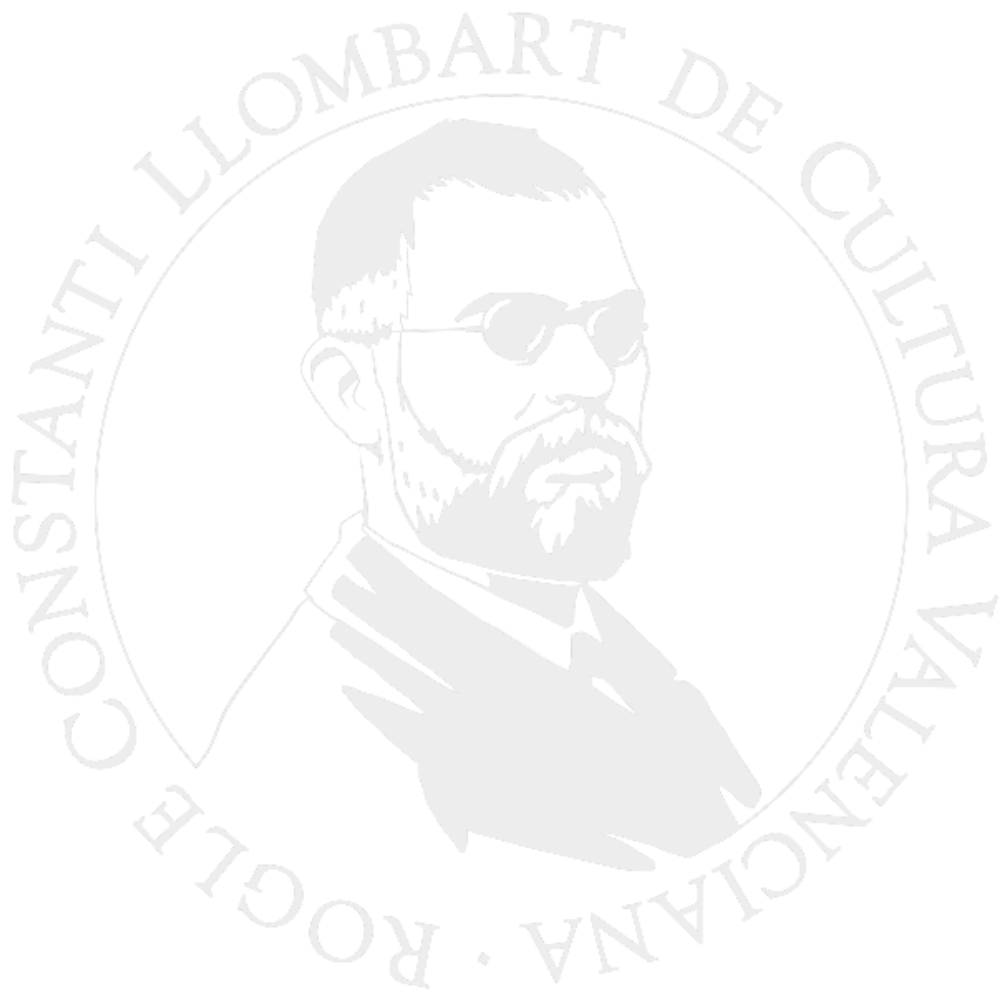

La “desconeguda”
Ortografia Valenciana (1933)
de Lluís Fullana

Jesuàlt Masia i Alamar
Octubre de 2024

Edita Rogle Constanti Llobart de Cultura Valenciana
Octubre de 2024

La “desconeguda” *Ortografia Valenciana* (1933) de Lluís Fullana

Jesualt Masia i Alamar

Resum

El filolec valencià Lluís Fullana publicà la *Ortografia Valenciana* en 1932, el mateix any que firmaria les “Bases per a la unificació de l’ortografia valenciana”, que foren el cavall de Troia de les normes fabrianes.

En 1933 trague la segona edicio, confirmant el seu desacort en les bases; el llibre, de dificil acces, resulta util per a comparar les edicions i comprovar si tenien alguna diferencia i quína direccio prenien els estudis llingüístics: convergent o diferencial. Du un prolec d'Andreu Ivars que explica la complicada situacio derivada del conflicte identitari entre el pancatalanisme i el valencianisme. El transcriu completament per al seu coneiximent.

Paraules clau: Fullana, ortografia, valenciana, 1933, Andreu Ivars, normes del 32.

Introduccio

Hi ha dos edicions de la *Ortografia Valenciana* (1932 i 1933) de Fullana i sabem que els treballs d’este filolec eren sempre molt valorats i s’agotaven rapidament. En l’anim d’aportar documentacio, vaig buscar la segona edicio, a on corrig els erros de la primera, pero no l’amplia. Les cites aniran en cursiva i respectaran l’ortografia original.

Es coneguda la referencia a la de 1933, pero no es un document accesible –ni tan sols podem trobar en internet la foto de la portada– i no conec cap estudi sobre el mateix; algu inclus l’ha confos en una gramatica: *Posteriormente, una nueva edición de su gramática dejaría constancia de sus verdaderas convicciones* (Rueda, 2016).

No apareix en les ueps de llibres de vell, tampoc en les principals biblioteques valencianes; al remat, la conegui en la Biblioteca Nacional (Madrid) i demani una copia per a investigar les diferències. També me servi per a descartar un fals rumor sobre la catalanització posterior del filolec en una suposta gramàtica que estaria realitzant en 1948, any en el que faltà. Una mentida (adició) que desmunti (Masia, 2018).

El context

En l'any 1932 s'aprovaren les "Bases per a la unificació de l'ortografia valenciana"; són conegudes vulgarment com les Normes del 32 i són un desproposit que a continuació detallare. El document es pot consultar en Bivaldi, té sis pàgines i les regles estan en unes exigües tres pàgines i mitja. El mateix pancatalanisme catalogà el document de "molt imperfecte" i de "falta de rigor"; concordava, fill per randa, en lo que pensava el valencianisme (Masia, 2021: 142-144), però a pesar d'estes deficiències es convertiren en el cavall de Troia per a catalanitzar el valencià (Moreno, 2005: 6; Gimeno, 2019: 146-156). El pancatalanista Manuel Sanchis (1991: 191) feu referència: *En un aplec celebrat a Castelló de la Plana el 21 de desembre de 1932, s'acceptaren unes Normes Ortogràfiques unificadores, que són una adaptació, amb lleus retocs, de les de l'Institut d'Estudis Catalans. Són el símbol de la consolidació del fabrisme al País Valencià* (Pitarch, 2011: 81).

L'aplec no tingue lloc perquè fon un pseudocontenyiment i per consegüent passà desapercbut per a la premsa; no hi hagué cap marvellós acte públic ni massiu, com correspondria al bombo que li han donat. Fon un simulacre, dotat, en el pas del temps, d'una transcendència que no tingue (Masia, 2021: 102-107, 135-147; es referencià, vora tres mesos més tard, en *El Camí*, num. 53, de 11 de març de 1933, p. 1). A més, per a calibrar el pseudocontenyiment en si, és interessant senyalar que en el document original conservat hi havia 31 firmes de particulars i entitats, lo que no pareix cap exit de convocatori, com tampoc l'ampliació posterior (Gimeno, 2019: 150).

Com saben, Fullana les signà, i entre tots els firmants nos posaren la corda al coll. En tot cas, la paral·lela i posterior publicació de l'ortografia el separava de l'acort en el que deixà negre sobre blanc que: *Atés lo caracter provisional que tenen les Bases anteriors no tenim inconvenient en firmarles.*

Acceptem les Bases ortogràfiques i el Vocabulari que integren
este quadern.

X ~~Eduard Gualtines~~
o Ferrands

Atès lo caracter provisional que
tenen les Bases anteriors no tenim
inconvénient en firmar-les

X
P. Lluís Fullana Masia

Firma de Lluís Fullana

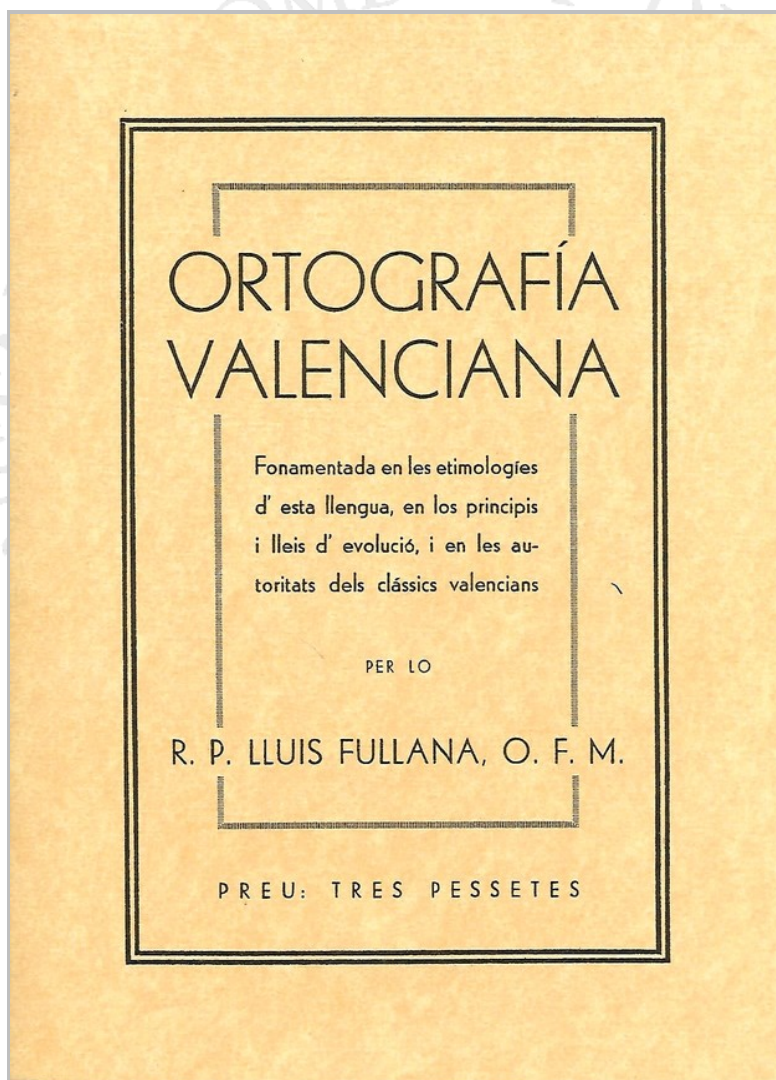
La societat Lo Rat Penat també deixà constància del seu malestar perquè fou ningunejada fins a l'extrem, però, també firmà, corcada pel virus de la més famosa idea-trampa: la germanor (Masia, 2021 i 2022).

Al mateix temps, Fullana publicà la seua ortografia (1932). Este fet mostra que fou coaccionat a recolzar unes normes que no compartia –fou dels últims firmants–. Per açò, en el *Advertiment* de l'obra es referí a motius que “per massa sabuts deuen callar-se” (Fullana, 1932: 3) i que retardaren l'eixida de l'impremta. La data concreta de publicació no es coneix; en tot cas, tant si estava publicada abans de la data simbòlica o irreal de les bases (21-12-1932) com en posterioritat (però necessàriament en 1932), es desdigué per adelantat o immediatament de lo que rubricà. L'única cosa que se m'ocorre per a explicar esta contradicció és que, a banda de la forta pressió cap a l'unanimitat, poguera pensar en guanyar temps; però este corria en contra perquè excepte el grup de Josep Mª Bayarri i uns pocs valencianistes, els altres se'n pujaren al carro de les bases.

1. Estructura de la primera edició (1932)

Te 94 pàgines i es de fàcil accés perquè està publicada en facsimil per l'editorial i llibreria París-València (1993). Està dividida en els següents apartats:

- *Advertiment* (pp. 3-4)
- *Bases ortogràfiques* (pp. 5-11)
- *Ortografia valenciana* (pp. 13-80)
- *Llista d'abreviatures més usuals* (pp. 91-92)
- *Taula de matèries* (pp. 93-94)

En la primera pagina hi ha una taula de correccio d'errors (que eliminarà en la segona edicio per estar ya corregits):

Interessant.

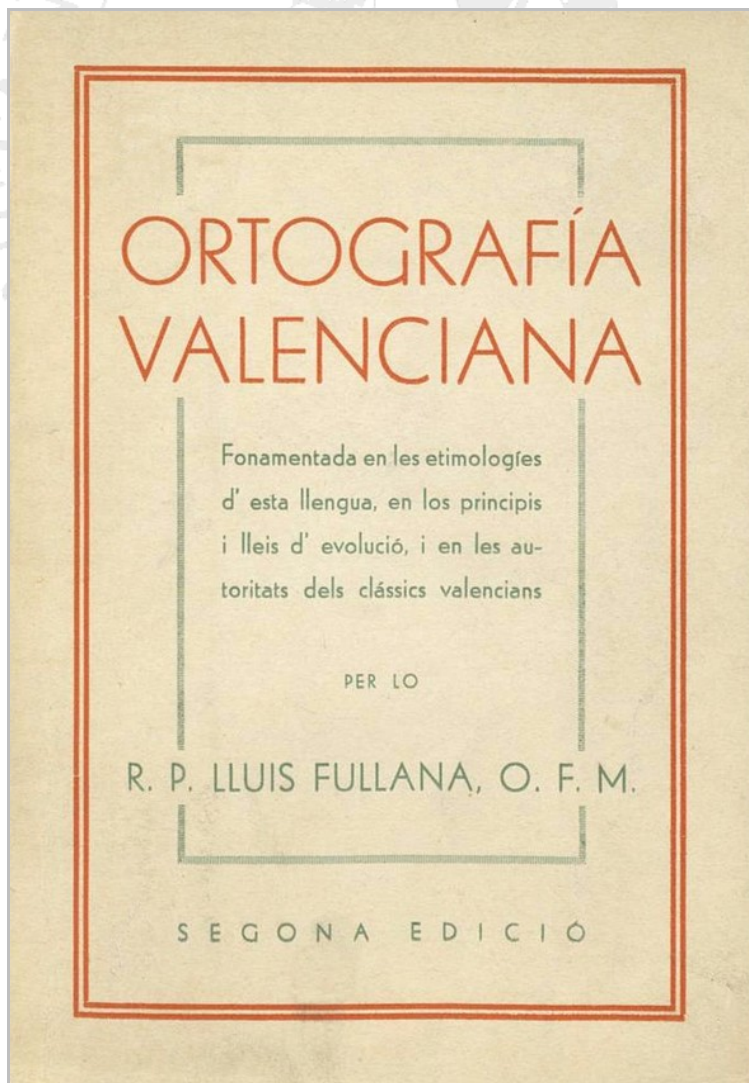
Per mes que s'ha procurat corregir el text ab la major escrupulositat, preguem als lectors tinguen ben en compte les errades següents

ESTÀ ESCRIT	DEU ESCRIURES	PLANA	LINIA
ellis	lleis	8	29
ni	hi	14	28
o	s	41	11
sonor sord	sonor	41	31
d, r:	ds:	48	4
li	hi	63	21
sonriure	somriure	81	8

2. Estructura de la segona edició (1933)

Te un total de 104 pàgines i el canvi més substancial es l'inclusió d'un proleg d'Andreu Ivars. L'obra es transcendent per ser l'última publicació en valencià de l'autor (Agulló, 1993: 150). L'augment de 10 pàgines sobre la primera edició pareix estar causat pel proleg i una major grandària de la lletra. En una busqueda a la ventura no he observat canvis en el text d'una a una altra edició, més allá de les correccions. Els capítuls son:

- *A propòsit d'esta Ortografia Valenciana (als bons valencianistes)* (pp. 3-4)
- *Advertiment* (pp. 5-6)
- *Bases ortogràfiques* (pp. 7-13)
- *Ortografia valenciana* (pp. 15-97)
- *Llista d'abreviatures més usuals* (pp. 99-101)
- *Taula de matèries* (pp. 103-104)

2.1. Modificacions

Manté la mateixa portada, pero elimina: *PREU: TRES PESSETES* i afig *SEGONA EDICIO*.

En la primera pagina afig:

SEGONA EDICIO

Valencia, 1933.

En les pàgines (3-4) apareix el prolec en l'explicit titol: *A propòsit d'esta Ortografia Valenciana (als bons valencianistes)*, realisat per FR. Andreu Ivars, O. F. M. Era el seu maxim seguidor i un historiador destacadissim de l'orde franciscana. No podem saber còm s'haguera posicionat en este tema en els anys posteriors ya que fon assassinat el 8 de setembre de 1936, en 51 anys, per la seua condicio religiosa, en el marc de la guerra civil espanyola (1936-1939). L'acotacio del prolec es molt reveladora, perque hi havia tambe roïns valencianistes i l'historiador senyala directament al pancatalanisme.

Una de les ultimes fotos del pare Ivars (Agulló, 1990).

No me consta la seua reproduccio total en cap obra valencianista (nomes parcialment en Agulló, 1993: 148) ni pancatalanista, es tracta d'una informacio poc coneguda i per això el transcriu completament:

Ab delitós afany havem llegit este novell tractat d'Ortografia Valenciana del filòlec P. Lluís Fullana. I encara qu'ens eren conegudes les seues idees sobre ortografia valenciana, exposades pròu àmplament en la introducció del seu Vocabulari ortogràfic valencià-castellà estampat a Valencia en 1922, això no contrastant creem qu'el present tractat saviament concebut i maestrivolment desenrollat, ha de ser la fònt ortogràfica més pura aon vagen a beure els sedejants espirts valencians i tots los qui vullguen escriure la llengua valenciana conforme els principis i lleis de la seua evolució.

D'este tractat ortogràfic ens ha plagut, més que res, l'esperit valencianissim que l'informa i brolla a tot arreu. Per una banda rebuja el P.

Fullana les maneres d'escriure d'alguns escriptors valencians, que enlluernats per les normes usades en Catalunya, les preferixen a les nostres, i per atra s'aferra fòrtament a totes les formes ortogràfiques que han segut i son característiques de la llengua valenciana. Així, per eixemple, ensenya (pp. 44-45, núm. 57), que deuen ser bandejades, com a impròpies del valenciá, les desinències en eça o eza, que provenen del sufix itia d'alguns substantius abstractes, i usar de la desinència ea, v. gr. pobraea, bellea, perea, i no pobreça, belleça, pereça, usades pels catalans. Tot l'estòl d'escriptors clàssics valencians usaren de la desinència ea, i tot el pòble valenciá pronuncia encara hui riquea, purea; ¿per qué raó, dòncs, havem de fer us d'una forma qu'ens es exòtica?

Noresmenys, fa sumament util, práctic i pedagògic este tractat ortogràfic la exposició raonada de les normes en ell proposades. Coneguts els principis i les lleis aon es referma l'autor, no resta atre cami, als qui no estiguen conformes, que desfer per mig de raons llengüístiques més convincents les bases aon aquélles es fonamenten. Obrant rònegament aixina, i no recolsantse en la falsa llum dels prejuïns, es podrá aplegar a la última perfecció de les normes ortogràfiques tan desijada per tots.

En fi, Valencia es rica i no te necessitat d'anar a acaptar fòra de les seues fronteres lo que ella mateix, per la seua fòrça dinàmica, se pòt donar. Sería, dòncs, còsa de riure i de baixaea, que tenint fills Valencia preparats per a purificar la seua llengua, fer refloréixer la seua literatura i donar normes ortogràfiques als escriptors valencians, tinguera que imitar servilement usos i maneres de tèrres forasteres, no conformes a la seua tradició clàssica i a la seua evolució actual.

Per valencianía, per el be de la nòstra cultura, i encara més per donar bòn eixemple als nostres esdevenidors, voldriem que tots se feren càrrec de la necessitat que hi ha d'unificar els diversos critèris ortogràfics i d'uniformar l'ortografia valenciana, i que a este novell tractat del claríssim filòleg P. Lluís Fullana, se pugueren aplicar aquelles intencionades paraules dels nostres antics regidors, els quals assabentant als seus missatgers sobre la nòva elecció de Jurats en data del primer de Juny de 1392: «Tot en publich, a Deu merce, se te per molt content d'aquesta elecció. Si alcun hi ha secret, a qui bo no sapia, que non tast.»

FR. ANDREU IVARS, O. F. M.

Madrid, 6 de novembre de 1932.

Bibliografia

AGULLÓ, Benjamin (1990), *Andres Ivars Cardona (1885-1936): un artista de la historia*, Benissa, Ajuntament de Benissa.

____ (1975), *Vida y obra del escritor Luis Fullana Mira (1871-1948)*, Instituto de Estudios Alicantinos. Alacant. Existix una traducció a la llengua valenciana d'Emili Miedes publicada en 1993

FULLANA, Lluís (1932), *Ortografía valenciana: fonamentada en les etimologies d'esta llengua, en los principis i lleis de l'evolució, i en les autoritats dels clàssics valencians*. Valencia, Imprenta La Semana Gráfica, en <https://archive.org/download/ortografia-valenciana-lluís-fullana>

____ (1933), *Ortografía valenciana: fonamentada en les etimologies d'esta llengua, en los principis i lleis de l'evolució, i en les autoritats dels clàssics valencians*, Valencia, Imprenta La Semana Gráfica.

GIMENO, Manuel (2019), *Valencia: llengua i patria: veritats historiqueres del conflicte identitari*, Valencia, Institut d'Estudis Valencians.

MASIA, Jesualt (2018), *Salvar al soldat Fullana*, en <http://www.accionacionalistavalenciana.com/salvar-al-soldat-fullana-j-masia-0>

____ (2021), *El conflicte identitari valencià: valencianisme i catalanisme des de principis del segle XX fins a la democracia*, Valencia, Institut d'Estudis Valencians.

____ (2022), *El conflicte identitari valencià: la deconstrucció del valencianisme*, Valencia, Institut d'Estudis Valencians.

MIEDES, Emili (1993), *Vida i obra de l'escriptor Lluís Fullana i Mira (1871-1948)*, Valencia, autoedició.

MORENO, Juli. (2005). *Les Bases Ortogràfiques del 32 o Normes de Castello. ¿Una codificació ortogràfica valenciana o un parany al servici de l'imperialisme català?* En DOCUMENTS, <http://www.rogleconstantillombart.com/principal.html>.

PITARCH, Vicent (2011). *Pompeu Fabra, l'autoritat admirada pel valencianisme*, Benassal. Publicaciones de la Fundació de Carles Salvador.

RUEDA, Òscar (2016). *El sabio del idioma*, En <https://150valencianos.lasprovincias.es/lluis-fullana/>

SANCHIS, Manuel (1991), *La llengua dels valencians*, Valencia, Eliseu Climent.

